

Marin Radu Mocanu

Scriitorii și puterea

Documente

Editura Ideea Europeană
2012

Colecția: ISTORIE & DOCUMENTE

Coperta colecției: Cristian Negoii

Lector: Alina Beiu-Deșliu

Tehnoredactor: Alexandra-Alina Ionescu

Editura Ideea Europeană

OP-22, CP-113, Sector 1, București,

Cod 014780, Romania

Tel/Fax: 4021-2125692;

4021-3106618 E-mail:

office@ideeaeuropeana.ro

www.ideeaeuropeana.ro

Anul apariției: 2012

Ediție Digitală PDF

ISBN 978-606-594-128-1

Copyright © 2012 Ideea Europeană

Această carte în format digital este protejată prin copyright și este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informației, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc în conformitate cu legile în vigoare.

Cuprins

CUVÂNT ÎNAINTE.....	4
PREFAȚĂ	6
LISTA DE NUME CE APAR ÎN DOCUMENTE	174

CUVÂNT ÎNAINTE

VISUL LUI BULGAKOV

O parte, o bună parte, poate chiar cea mai consistentă și interesantă parte a disidenței ori rezistenței scriitorilor români în raporturile lor cu puterea comunistă zace în arhive: Arhivele Securității, Arhivele Naționale, Arhivele Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., arhivele Consiliului Culturii și Educației Socialiste, arhivele și documentele Direcției pentru Presă și Tipărituri ș.a. Gem arhivele de atâta rezistență. Scriitorii și condeierii români, în marea lor majoritate, și-au dobândit o trainică și minusculă celebritate în partea noastră de lume cu rezistența prin scrisori. În lumea lui Caragiale, tradiția petiției este la ea acasă. Partidul Comunist Român, Nicolae Ceaușescu însuși au încurajat această formă de rezistență, chiar și printr-o rubrică specială apărută săptămânal în oficiosul partidului, *Scânțea*. Rubrica se intitula „Scrisori adresate conducerii Partidului, tovarășului Nicolae Ceaușescu, personal” și ea, această rubrică, devenise un fel de zid al plângerii unde oamenii se spovedeau săptămânal semnalând „primului disident al țării” neregulile din viața lor de zi cu zi, apăsările pe care le îndurau eroic din partea stăpânilor din satrapiile în care era împărțită România și pe timpul dictaturii comuniste. Supapa „scrisorilor către...” care încuraja turnătoriile la scară națională în numele „democrației socialiste” și „libertății de expresie” i-a creat și consolidat Conducătorului suprem, o bună bucată de vreme, faima de „om din popor, pentru popor”, până când poporul a dat semne că se trezește, regăsindu-și până la urmă demnitatea cu prețul morții câtorva sute de tineri în decembrie 1989. Scriitorii, ei înșiși, ce alta puteau să facă decât să-și pună în operă talentul specific și să profite de „democrație”: scriitorii scriau și ei „scrisori către...”, nutrind probabil visul celebru al lui Mihail Bulgakov: „... țin să vă spun, Iosif Visarionovici, că visul meu de scriitor e să fiu convocat la dumneavoastră” (dintr-o scrisoare adresată lui Stalin la 30 mai 1931). Și, minune, visul li se împlinea: erau convocați (primiți!) la mezinul stalinist din România, Nicolae Ceaușescu.

Ce sperau și solicitau scriitorii români în scrisorile adresate șefului suprem? Într-o scrisoare înregistrată în Arhiva Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. la data de 04.09.1980, un număr de 22 de postulanți-scriitori spun: „Mult stimate tovarășe secretar general, situații de o deosebită gravitate în viața Uniunii Scriitorilor ne determină pe noi, cei ce semnăm aceste rânduri, să vă rugăm să ne acordați o scurtă întrevvedere, cât mai grabnic cu putință (...) Având în vedere că în prezent s-a declanșat o acută criză în viața Uniunii, ce nu poate fi soluționată cu forțe proprii, ne adresăm Dumneavoastră cu toată încrederea, solicitându-vă sprijinul direct”. Se vorbește acolo de „degradarea vieții literare”, de „răfuieli personale”, „interese de grup”, „iresponsabilitate politică”, „denigrarea” valorilor, „grupuri de interese”, atitudini arogante și „elitare”: o adevărată „criză” de nerezolvat „cu forțe proprii”! (Unul singur dintre postulanți, regretatul poet Gheorghe Pituț, pare acolo ca un picat din lună: el nu cere nimic pentru sine, nu se bate cu „balaurii” care „degradează

viața literară”, ci solicită sprijinul șefului statului pentru salvarea unui copil de la moarte.) Putea șeful suprem să rămână cu brațele încrucișate, insensibil la speranța imensă pusă de solicitanți în mintea lui clarvăzătoare, în înțelepciunea lui proverbială cu care tăia și spânzura în plină democrație socialistă, „cea mai avansată formă de democrație” din lumea contemporană?! Din când în când, dar nu întotdeauna, marele „democrat” dădea curs rugăminții. Îi primea pe postulanți. Când pe unii, când pe alții. Le dădea, parțial, dreptate și, pe lângă dreptate, le mai da sfaturi și indicații. Multe. Și unora și altora. Prin scrisorile lor, scriitorii i-au delegat lui Ceaușescu dreptul de arbitru chemându-l (implorându-l?) să fluiere la centrul terenului erorile adversarilor reali sau închipuiți. I-au conferit, astfel, dreptul de a negocia asupra talentului lor, nenegociabil, de care numai bunul Dumnezeu putea fi răspunzător. De bună sau de rea credință în cererile și scrisorile lor, necerute sau impuse, mânați de interese și invidii personale sau de pure iluzii pe care doar „îngerii pe hârtie” le pot nutri, o mare parte din scriitorii români, talentați sau mai puțin talentați, mari scriitori sau simpli făcători de cuvinte au alunecat ori s-au vârat singuri în capcana „omului providențial” care, la rugămintea lor, i-ar putea părtini și satisface în marea, nesecata și umana lor aspirație de a fi, cu toții deodată, și cei dintâi și cei mai mari și cei mai importanți. Nu mi-e greu să-mi închipui enorma satisfacție secretă cu care „omul providențial” dădea curs petițiilor, invitându-i pe „rezistenții prin scrisori” să-și spună păsurile și să-și așeze sufletul pe masă: „geniului Carpaților”, negociator viclean și eficient, utilizat de câteva ori chiar și pe arena politicii internaționale, i s-a oferit astfel ocazia de a-i manipula intens în lungi ședințe terapeutice pe „nemuritori”, o lume de scriitori și artiști veșnic sfâșiată de obsesii ierarhice, de conflicte și de neînțelegeri ancilare. Rezistența prin scrisori a fost, după opinia noastră, mai mult decât o culpă: a fost o eroare pe care mulți o mai plătesc și astăzi. Oare în câte minți mai bântuie visul lui Bulgakov: „...țin să vă spun, Iosif Visarionovici, că visul meu de scriitor e să fiu convocat la dumneavoastră”?

C. Stănescu

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Documentele însumate în prezentul volum au fost depistate în fondul arhivistic al C.C. al P.C.R., Secția de propagandă și agitație, existent la Arhiva Istorică Centrală, pe care le publicăm integral așa cum au fost redactate la timpul respectiv, fără corecturi de ortografie, ortoepice și de punctuație, pentru a le păstra integral autenticitatea. Nu s-a procedat la listarea respectivelor documente întrucât, pe de o parte, nu sunt în cantitate numerică dar sunt extinse ca paginație, iar pe de alta, reprezintă o emanație a unei perioade istorice restrânse (1978-1981).

M.R.M.

PREFAȚĂ

Este locul și prilejul, credem, fiind vorba în volumul de față despre scriitori și raportul lor cu *politicul*, deși dintr-o perioadă mai recentă, dar de o duritate relațională de tip (post) proletcultistă, să procedăm la o prezentare succintă a procesului de naștere al scriitorului român, al literaturii propriu-zise, în care se conturează conștiința de sine a scriitorului ca și detașarea și personalizarea scrisului literar de celelalte componente ale sferei culturii, deschizându-se, astfel, calea comunicării între scriitor și (un anume) cititor – proces sociologic anevoios, ajuns în zilele noastre, după atâtea etape rodnice, să fie amenințat de „asaltul mass-media și al unor forme tot mai despiritualizate de divertisment”¹.

Faptul că ivirea scriitorului în cultură l-ar avea ca protagonist pe Dosoftei în secolul al XVII-lea (după *Istoria literaturii române...* a lui Al. Piru), pe I. Budai-Deleanu (după Eugen Simion, în *Dimineața poezilor*), or chiar pe Văcărești (după Victor Petrescu, în *Văcăreștii, dinastie poetică*) nu mai contează în acest context, fie că este vorba de un poet mai mult sau mai puțin modern – ceea ce are semnificație este realitatea că și unii și ceilalți aveau „conștiința faptului că este scriitor”², la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul celui de al XIX-lea, „când balanța se înclină tot mai hotărât înspre cartea laică”³.

A trebuit să mai treacă aproape un secol până la organizarea breslei scriitoricești (1909) – când scriitorul nostru ajunsese la un nivel corespunzător al conștiinței estetico-sociale –, prin demersurile tenace ale lui Emil Gârleanu, Șt. O. Iosif și Dimitrie Anghel, ca o instituție profesională – Societatea Scriitorilor Români (S.S.R.) –, a unei democrații burgheze pregătite să ia act, ca punct de referință și raportare la acest gen de creație culturală, mai cu seamă că Societatea se constituise după modelul francez (Société des Gens de Lettres).

Or, dacă se apreciază unanim că în perioada interbelică literatura românească ajunsese – ca și societatea în întregul ei – la maturitate, atingând un nivel superior al potențialului creativ, trebuie luat în considerație și aportul S.S.R. – ca organism socio-cultural – la stimularea creației literare și promovarea acesteia pe întreg teritoriul reîntregit al țării.

După 1944, comuniștii au păstrat formal instituțiile preexistente, dar le-au golit de conținutul inițial, transformându-le în organe (și organisme) de dirijare (pur) politică – precum Uniunea Scriitorilor din România (U.S.R.), care, după perioada stalinistă, și-a căutat și regăsit (măcar parțial) menirea „liberă de comunism, supravegheată cu o mare mobilizare de Securitate (și cenzură – *n.n.*) și privită cu mare îngrijorare de înalții demnitari comuniști”⁴.

După înființarea (25 martie 1949) prin fuzionarea S.S.R. cu Societatea Autorilor Dramatici și Uniunea Scriitorilor Maghiari din România, în fruntea U.S.R. este ales ca președinte Zaharia Stancu (și președinte de onoare Mihail Sadoveanu), care, deși trecea drept adept și reprezentant al

¹ Tudorel Urian, *Cum s-a născut literatura umană?*, în *România Literară*, 18-24 mai 2005.

² Leon Volovici, *Apariția scriitorului în cultura română*, ediția a II-a revizuită, Ed. Curtea Veche, București, 2004.

³ *Ibidem*, p. 11.

⁴ Alex Ștefănescu, *O instituție demonizată – Uniunea Scriitorilor*, în *România Literară*, 18-24 mai 2005.

comuniștilor, va deveni cu timpul un apărător al scriitorilor, „folosindu-și relativa imunitate politică și spiritul histrionic pentru a apăra U.S.R. de imixtiunea autorităților”⁵, ceea ce îi va conferi încrederea breslei scriitoricești și realegerea în fruntea Uniunii, inițiind și sugerând înființarea de filiale la Cluj, Timișoara, Brașov, Craiova, Constanța, Sibiu etc., urmându-i, după moartea sa, (5 dec. 1974) la conducerea Uniunii ca președinți executivi și de onoare (și vicepreședinți) oameni de notorietate scriitoricească.

Încă de la început, ideologia comunistă a avut de înfruntat în tot deceniul al șaselea al trecutului secol opoziția U.S.R. – în care se aflau, în afara a destui impostori, și oameni de spirit cultivați – față de proletcultismul de împrumut, solicitând libertatea de expresie a spiritului critic, a esteticului în creația literară – opoziție individuală sau de grup care în acel deceniu reprezenta, în fapt, începutul *mișcării de rezistență* față de ideologia oficială.

Această atitudine refractară avea să se manifeste la lumina zilei în cadrul Consfățuirii tinerilor scriitori (martie 1956) în care s-au auzit voci (Radu Cosașu, Nicolae Țic ș.a.) cu adresă directă împotriva literaturii contrafăcute, inestetică, mistificatoare, și în care se cerea „ca literatura să prezinte adevărul integral”⁶.

Nici „Tezele din iulie” ale anului 1971 nu au avut darul să temporizeze opoziția scriitorilor față de dirijismul politico-ideologic al lui N. Ceaușescu, ci dimpotrivă așa-zisa „revoluție culturală” de tip maoist a regrupat și mai mult frontul scriitorimii, fie sub forma unor manifestări de disidență individuală (Marin Preda, Dorin Tudoran, Paul Goma, Mircea Dinescu, Ana Blandiana ș.a), fie sub cea de împotrivire a majorității Consiliului Uniunii, ce va obiecta în repetate rânduri față de măsurile „strategice” ale propagandei comuniste și ale Securității de a potoli spiritele prin numirea unor scriitori obedienți în fruntea revistelor literare ale Uniunii (precum Nicolae Dan Fruntelată și Nicolae Dragoș la *Luceafăru*).

Înăsprirea cenzurii propriu-zise asupra manuscriselor literare (și de altă natură) a constituit în permanență un câmp de luptă deschis între Putere și Scriitori (vezi Marin Radu Mocanu, *Cenzura comunistă*, Ed. Albatros, 2001) – front pe care tot scriitori au reușit să-l străpungă prin solidaritatea lor în jurul unor opere de valoare ale confrăților.

Către sfârșitul deceniului opt și începutul celui de-al nouălea, starea raporturilor Putere-Scriitori se tensionează până la convulsie, punând în situație de vârf reacția Puterii la cel mai înalt nivel, opoziția scriitorimii punând chiar în situație de criză *politicul* în toate articulațiile lui, mai ales în segmentul *propagandei și agitației*, N. Ceaușescu, în credința lui infantilă că se mai bucura de influența și prestigiul din anii '68, fiind nevoit să iasă la rampă jucându-și propriul rol într-o farsă pe care o va traduce, dezvăluind-o, de la primele replici...

Care să fi fost, totuși, ne întrebăm și acum, după apariția multor cărți mărturisitoare (fie ele și excesiv-subiective), condiția existențială a literaturii din anii '80 – sub raportul Putere-Scriitori –, respectiv capacitatea de respirație a cratorului de literatură în țara noastră?, după ce Puterea renunțase (diplomatic!) la *cenzura oficială*, declarând-o (în 1977) ca și desființată și recurgând la una *deghizată*: Direcția literaturii și publicațiilor din cadrul C.C.E.S., compartiment ce avea să colaboreze cu condeie experimentate la cenzurarea manuscriselor, producând în fapt ceea ce s-ar putea numi „bătaia ciungului cu propria-i mână”, o dată ce în baza aceleași Hotărâri (a C.C. al P.C.R. din 29 iulie 1977), C.C.E.S. precizase, după un an, că „organele colective și cadrele de conducere, comuniștii, toți lucrătorii din redacții, edituri, case de filme, teatre și alte instituții de artă și cultură să-și asume efectiv întreaga răspundere pentru conținutul și orientarea manuscriselor, articolelor, scenariilor, pieselor de

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*.

teatru și celorlalte lucrări date în producție (tipografică – *n.n.*) și difuzate public (...) pentru înfăptuirea în cele mai bune condițiuni a sarcinilor decurgând din documentele de partid”⁷.

Plasată, prin urmare, chiar în pântecul răspunderii politice, editura – prin (auto)cenzură – a generat ezitare, dar și implicare a responsabililor mai mari sau mai mici în promovarea manuscriselor la „bunul de tipar”, la nivel estetic.

„Noi am mâncat rahat în plenare ca să vă puteți băga voi șopârlele în cărțile editate de noi”, avea să consemneze în *carnele* lui de editor Mircea Sântimbreanu, ca și următoarele considerații: „În plin totalitarism, Romul Munteanu v-a dat pe tavă toată critica literară europeană, Bălăiță i-a publicat pe toți cei cu buba în cap și răi de gură (...). Aurel Martin și Z. Ornea v-au dat edițiile din marii clasici”⁸ – și tot el, ca unul care a măsurat cu pasul lui uriaș culoarele cenzurii, avea să declare (într-un interviu acordat lui C. Stănescu, în 1966) că cei ca ei – „ștabii” – au „avut o marjă de libertate pe care în zeci de cazuri am putut-o negocia”⁹, exemplificând cu *Urcarea muntelui* de Ileana Mălăncioiu, *Despre purpură* de Eugen Uricaru etc.

Fenomenul cenzural, în noua lui (re)înfațișare a determinat (firesc!) și o regrupare a scriitorilor (de nivel mediu și superior) în jurul editurilor ce aveau în frunte personalități literare cu trecere la „ochiul magic” de pe frontispiciul C.C.E.S. Și ce este curios, chiar paradoxal, au existat scriitorii care, publicându-li-se cel puțin o carte pe an, scriu în jurnalele lor re-formulate în stil postdecembrist cu o mână jeluitoare despre cât și cum au fost ei oprimați în totalitarism: drumuri la edituri, vizite pe la redacții, seri cu prieteni și confrăți. Ședințe de tot felul, călătorii de documentare etc., atunci când și pentru asemenea cărți de „notații și de atmosferă”¹⁰ se plătea destul de bine „nefericitului” scriitor.

Suntem nevoiți să (le) reamintim cum se luptau cu existența-existență și cu cea editorială Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, T. Arghezi ș.a. în perioada interbelică, ca și majoritatea editurilor, azi, caz „emblematic” fiind *Apostroful* de la Cluj, și suportul ei editorial, nevoit să-și scoată la vânzare toată baza tehnico-materială, sub *bonus-ul: Scriitorii sunt gratis*¹¹.

Începe să se contureze, la final de introspecție, părerea că în acel timp de care ne ocupăm, împărtășită fie și de cei mai reticenți critici și istorici literari, că, pe-atunci, la noi „n-a fost o Siberie a spiritului – ne asigură Al. George –, nici o noapte, din moment ce au pâlpâit câteva lumini, n-a fost nici măcar o Alaska, a fost normalitate, din moment ce au apărut câteva «cărți bune», deși tocmai ele și numărul lor redus constituie un cap de acuzare...”¹², contraargumentele domniei sale forțând, pe aceeași pagină, un contrariu prozaic și nerelevant până la capăt, de vreme ce un sâmbure de adevăr îl ascunde în coaja lui de fruct neajuns la maturitate.

În aceeași vreme, un alt analist al fenomenului cultural contemporan, parcurgând traseul socio-politic al ultimelor decenii și impactul acestuia cu literatura și cultura în general, cu toate sinuozițiile lui, ajunge la concluzia că „toate acestea se petrec cu încetul, la început pe nesimțite astfel, încât, în anii ’80, impresia generală este că România străbate o nouă etapă la «boicot al istoriei» (...). nici o schimbare de curs nu mai părea să poată fi așteptată, iar provocată, nici atât”¹³.

Tot d-sa simte nevoia, pe baza unui șir de argumente logice și de *forță*, să afirme că „rezistența prin cultură” a însemnat, în literatură, o oscilație echivocă între formule „estetizate” – „literatură evazionistă” i s-a spus ulterior – și „scrisul esopic”, cu trimiteri aluzive la actualitate – catalogat, tot

⁷ Arhiva Ministerului Culturii și Cultelor, Direcția literaturii și publicațiilor, dosar II/2/1978, 7.7.

⁸ Dan Mihăilescu, *Literatura română în postmodernism. I. Memorialistica sau trecutul ca re-umanizare*, Editura Polirom, 2004, p. 355.

⁹ Dan C. Mihăilescu, lucr. cit., p. 360.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ C. Stănescu, în *Adevărul literar și artistic*, nr. 748/21 dec. 2004.

¹² Al. George, „Rezistența prin cultură”, în *Adevărul literar și artistic*, nr. 746/7 dec. 2004

¹³ Liviu Papadima, „Prezentul de ieri, de azi și de mâine”, în *România literară*, nr. 45/17-23 noiembrie 2004.

ulterior, drept „subvorbire”, autorul invocându-l pe criticul Ion Simuț¹⁴.

În ochii unor reprezentanți diplomați atașați la București, cu înclinații cultural-literare, scriitorii arătau ca o categorie socială care se dușmăneau între ei. El însuși scriitor, Erwin Wickert, ambasadorul german la București în timpul lui Ceaușescu, mai credea că unii scriitori ai noștri „... așa cum erau Sașa (Alexandru Ivăsiuc) ori Nicolae Breban, erau scriitori serioși și bine pregătiți profesional”¹⁵. Și mai era convins că scriitorii sufereau „fiindcă erau dependenți de indicațiile de partid și fiindcă erau constrânși să servească momentului (...). Mulți nu credeau, în general, în nimic. Presărau ici și colo, în textele lor, răutățile disimulate împotriva regimului (...). Toate acestea demonstrau mari talente literare, dar culmea intensității artistice nu era păstrată până la ultimul cuvânt”¹⁶. Romul Munteanu, Directorul Editurii Univers, i-a propus, într-o anume împrejurare, să-i publice ambasadorului romanul *Misiunea*, în care era vorba despre cultul dictaturii în China și dominația puterii polițienești, ceea ce pe directorul „Universului” nu l-a intimidat ori îngrijorat, răspunzându-i: „Tocmai de aceea. Ca să primesc «bun de tipar», voi tergiversa publicarea lui, atâta timp cât se va putea...”¹⁷ – după câțiva ani, romanul respectiv se afla în librării.

Critica și istoria literară impuse în peisajul literar-cultural după 1989, deci *nouăzecist*, privește, de la caz la caz, literatura din perioada totalitaristă (nu și maculatura ideologizată!) ca pe o oază de rezistență și pluralitate, un teritoriu al multiplicațiilor exploratorii, o formă de rezistență la observațiile contondente sau insidioase ale regimului¹⁸ – unii scriitori adresându-și ca o exhibare a răului acumulat scrisori parabolizate, ludic-fantaste. Tot literatura aceasta dă soluția rezistenței prin cultură: „Utopia mea – își esențializează Mircea Cărtărescu destinul literar – este o solidaritate între solitari”¹⁹ – fiecare scriitor autentic, înțelegem, comunicând cu confracții lui numai prin singurătatea dătătoare de spirit la masa lui de fier.

Cam acestea fiind starea de spirit și atmosfera (ludică) din lumea noastră scriitoricească a anilor '80 – din care se poate, credem, întrezări acea crăpătură ivită din pământul alunecat ce despărțea Puterea de breasla scriitorilor –, se anunța tacit un *dialog*, dorit și de o parte și de cealaltă, care să conducă, în cel mai bun caz, la o înțelegere pe termen scurt (sau mediu), fără perdanți și victorioși. Așa s-a ajuns la Întâlnirea tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al P.C.R., președintele Republicii Socialiste România, cu membri ai conducerii Uniunii Scriitorilor, de la Neptun, din 28 iulie 1978, pe care N.C. a scurtat-o dintr-un început: „...Abia pe urmă mi-am dat seama ce mult vorbesc scriitorii”, invocând o discuție recentă avută cu un publicist.

În cuvântul său, George Macoveșcu l-a informat pe șeful statului asupra producției de carte literară, care chiar ținea pasul cu producția materială a societății (una-două cărți pe an de autor, unele apărând în sute de exemplare) despre existența unui larg front scriitoricesc în activitatea propagandistică, despre caracterul colectiv al activității conducerii U.S., al secțiilor și al asociațiilor, despre (așa-zisa) atmosferă bună, stimulativă în rândul scriitorilor săi – iar ca revendicări: lipsa de hârtie și spațiu tipografic în raport cu cererea crescândă de carte literară a oamenilor muncii, neasigurarea existenței zilnice – din scris – a scriitorilor (M. Beniuc), dezvoltarea relațiilor scriitoricești cu alte țări est și vest europene (Eugen Jebeleanu) și cunoașterea literaturii (tinere) române în străinătate, întrucât scriitorii români nu sunt cunoscuți în afara granițelor țării (Mircea Dima – *s.m.*).

Rezolvarea acestor probleme este expedită și patetizată ușor de N. C.: pentru mărirea

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ E. Wickert, *Ochii fericiți*, Ed. Libra, 2004, p. 216.

¹⁶ *Ibidem*, p. 217.

¹⁷ *Ibidem*, p. 215.

¹⁸ Daniel Cristea-Enache, *Cerșetorul de cafea* de Emil Brumaru, în *Adevărul* din 18 dec. 2004.

¹⁹ Sorin Comoroșan, *România, societate cu răspundere limitată*, Ed. Cartea Românească, 1995, p. 89.

cantității de hârtie și spațiu tipografic să se facă economie (recuperatorie) prin limitarea risipei și să se scurteze (cumva!) perioada de creștere a copacilor din zonele forestiere, pentru asigurarea unui trai zilnic (tuturor) scriitorilor, să li se găsească (de către C.C.E.S.) loc de muncă, oriunde, chiar în mină, unde se pot inspira și scrie realist despre viața acestei categorii fruntașe a clasei muncitoare; iar cât privește relațiile cu scriitorii din alte țări pentru a se face cunoscuți reciproc (prin traducere – *n.n.*), să se aibă grijă de pericolele libertății de pe-acolo, pe unde (ex. Franța) „societatea nu are nici un drept să plătească creatorului literar sau artistului ce să facă, că el este acela care creează”, și că societatea n-are la rândul ei nici o obligație pentru el, „ca rezultat al adâncirii crizei capitaliste economice...”, exprimându-și în final „... necesitatea să fim mai activi în planul luptei pe plan ideologic”.

Cu recomandarea-promisiune de a se mai găsi ceva timp „să mai discutăm”, fără ca reprezentanții scriitorilor să fi câștigat vreo promisiune, măcar, dar nici să fi pus parțial și neechivoc vreo problemă, mai ales aceea a libertății de creație/exprimare, Întâlnirea s-a sfârșit după cum a început...

Ceea ce se petrecuse la respectiva Întâlnire din iulie, ca un preambul la ceea ce avea să urmeze în timpul (cel mai) apropiat, s-a întâmplat chiar peste trei luni, la ședința Biroului Comisiei Ideologice a C.C. al P.C.R., din data de 24 octombrie, cu participarea „greilor” din Biroului Comisiei Ideologice – Manea Mănescu, Paul Niculescu (zis și Mizil), Dumitru Popescu, Leonte Răutu, Miu Dobrescu, Mihai Gere, Virgil Cazacu, Suzana Gâdea, Traian Ștefănescu și Mihnea Gheorghiu, pentru a definitiva programul și strategia politică în legătură cu modul de concepere și de manifestare a acțiunilor istorico-culturale ce urmau a avea loc cu prilejul aniversării a 60 de ani de la 1 Decembrie 1918 – făurirea statului național unitar român.

La respectiva ședință – ce ar fi părut că n-ar avea vreo legătură cu domeniul creației artistice și istorice din sfera literaturii – a vorbit mai mult N. Ceaușescu, despre inoperabilitatea realizării exacte a istoriei acelor zile și ani, adică a izvoarelor publicistice, literare și istoriografice, întrucât „Cea mai bună sărbătorire este să îndeplinim acum hotărârile partidului de dezvoltare economico-socială de ridicare a conștiinței socialiste, în domeniul muncii educative a maselor populare”²⁰.

Referindu-se categoric (nu lăsându-se numai să se înțeleagă) la istoriografi, care nu aveau dreptul să se exprime „istoricește” după cum vor, „ci pe politica noastră de întărire a unității poporului, a tuturor oamenilor muncii”, Nicolae Ceaușescu și-a dat în final „duhul” politic rudimentar afirmând că la manifestările științifice nimeni n-are voie „să facă cum vrea”²¹, admițând că pe oameni îi interesează istoria, „dar dacă le dai numai cu istoria nu rămân cu nimic”²² – de reținut că cei din Comisia ideologică legați mai mult de domeniul cultural-literar (Mihai Gere, Traian Ștefănescu, Suzana Gâdea, Mihnea Gheorghiu) n-au avut nici o intervenție la expunerea lui N. Ceaușescu, nici măcar de sugestie „partinică”, intuind, în ceea ce-i privea, fie că era în zadar, fie inoportun, în vreme ce istoriografia – cea care furnizase în deceniul șapte „baza materială” a național-comunismului – era controlată din cap până în picioare iar ce urma a se produce în spațiul creației literare devenea tot mai vizibil.

Odată pornit tăvălugul de interese – unele de grup, ideologico-estetice, altele de ordin cultural-istoric –, dispută ce nu dădea bine la vârful conducerii de partid și de stat, stingerea conflictului se considera a-și găsi rezolvarea tot în fața Conducătorului suprem – ceea ce avea să se petreacă, în august 1980, la cererea unui grup de scriitori, pentru a relata diverse aspecte ale vieții literare și ale activității Uniunii Scriitorilor.

După cum se vedea, întâlnirea acceptată de N.C. a început – ca și cea precedentă – prin

²⁰ Direcția Arhivelor Centrale, fond C.C. al P.C.R. dosar 3/1978, f. 2-6.

²¹ *Ibidem.*

²² *Idem.*

stratagema acestuia că nu crede a se „putea dezbate astăzi (26 august 1980 – *n.n.*) probleme de fond”; vorbitorii, la rândul lor, au solicitat printre altele: reorganizarea pe baze democratice a U.S. pentru a se elimina orice elemente de grup și orice trafic de influență în viața literară, reglementarea problemelor tirajelor, proporțional cu genul literar, proză, poezie, critică și istorie literară, ultimul înregistrând o creștere exagerată, nefirească; promovarea valorilor autentice (Romul Munteanu, Nichita Stănescu); încetarea atacului la adresa poeziei patriotice (și a lui Adrian Păunescu în special); demontarea acuzației de plagiat împotriva lui Eugen Barbu inițiată de gruparea lui Șt. Aug. Doinaș, Gh. Grigurcu, Dorin Tudoran ș.a.; încetarea colaborării – intermediare – a *României literare* cu postul de radio *Europa liberă* (Dan Zamfirescu); o reprezentare reală, echitabilă a scriitorilor în organele de conducere a U.S. și a „Proletcultismului” din cultura română, moderarea spiritului de partid din viața U.S. (Paul Anghel, M. Ungureanu). O mai mare implicare a scriitorilor în viața socială și în cea internațională, ca ambasadori (efectivi și simbolici) ai culturii române, reproducându-se un citat filosofic care spune că să se ferească lumea de un conducător „care se formează în timpul conducerii respective” (Marian Popa).

Aplicându-și tactica prelungirii rezolvării problemelor intelectualității, N.C. recomanda (iarăși) tovarășilor scriitori care nu au putut lua cuvântul să-l lase în scris, că și așa „unele lucruri sunt exagerate”, iar „viața de partid să se desfășoare la nivelul corespunzător”.

Situația devenită critică nu numai în rândurile conducerii U.S., dar, mai ales, ca și stare de spirit în rândul majorității scriitorilor (membri ori ne-membri ai U.S.) a generat, deducem, o îngrijorare panicată în jurul organului superior de partid și de stat, astfel încât singura soluție de dezamorsare a atmosferei încinse din acest segment al intelectualității creatoare a fost căutată și găsită lunile următoare în componența de reprezentare a scriitorimii la o nouă întâlnire de lucru cu N.C. (13 oct.), aranjată de către conducerea U.S. printr-o scrisoare către Conducător, pe care-l asigură că, nici mai mult nici mai puțin, „comitetul de partid și conducerea Uniunii au reacționat cu răspundere pentru mobilizarea obștei scriitoricești în abordarea cu prioritate, la nivelul convenit, a acestei problematice (opere de valoare care să slujească latura educativă – *n.n.*) de o importanță esențială în ansamblul preocupărilor noastre”, angajându-se că va urma îndemnul d-sale (exprimat la Conferința Națională a scriitorilor din 1977) „de a pune accentul nu pe chestiunile administrative, ci pe stimularea și orientarea creației, îndrumarea ideologică a obștei, intensificarea legăturilor cu oamenii muncii”²³.

Cert este că în acest scurt interval de timp (august-octombrie a.c.) lista participanților propusă de conducerea U.S. la următoarea întâlnire a fost extinsă (de la 36) la 96 și apoi la 145, însumând reprezentanți ai scriitorimii în calitate de CC-iști și deputați în M.A.N., membri ai Biroului de partid, al Consiliului U.S., membri și ne-membri de partid (Ana Blandiana, Geo Bogza, Ion Caraion, Nicolae Manolescu, Șt. Aug. Doinaș, Mihai Ursachi ș.a.) – participare cu care N. Ceaușescu spera să conducă scriitorimea în întregul ei la tăcere și ascultare. Aflat iarăși față-n față cu breasla scriitoricească, Conducătorul a ținut să precizeze de la început: „Nu este o întâlnire, ci este o ședință cu activul de partid de la scriitori pe întreaga țară, nu numai din București”, iar pe parcursul luărilor de cuvânt să atragă atenția că nu despre hârtie tipografică, tiraje de cărți stufoase trebuie să se discute, „ci de lipsurile în activitatea politică, ideologică în conducerea literaturii de către Uniune” – cu alte vorbe, fiecare dintre cei 145 de scriitori să înțeleagă pentru totdeauna că se purta un dialog între Putere și Scriitorime.

Comparativ cu întâlnirile anterioare, la respectiva *ședință*, raportul asupra activității U.S.,

²³ Grupul celor 22 de scriitori era compus din: Al. Andrițoiu, Ion Hobana (numit în locul lui Ion Gheorghe?), Ion Lăncrăjan, Marian Popa, Ioan Alexandru, Paul Anghel, Gh. Pituț, Pompiliu Marcea, Gh. Suciu, Iulian Neacșu, Mircea Micu, Romul Munteanu, Mihai Beniuc, Nichita Stănescu, Edgar Papu, Teodor Balș, Fănuș Neagu, Al. Oprea, Gh. Tomozei, Mihai Ungheanu, Dumitru Bălăieț, Dan Zamfirescu.

reprezentat de Ion Hobana, secretarul Uniunii, a fost apreciat de unii scriitori ca fiind formal, evazionist (Nichita Stănescu, M. Ungureanu, Mircea Dinescu, Fănuș Neagu ș.a.), ceea ce a prilejuit critici frontale la adresa conducerii U.S., a grupărilor ei de dictat (Geo Bogza, Eugen Jebeleanu, Nina Cassian), tolerate de președintele George Macovescu, un personaj din afara valorilor literare; s-au făcut totodată referiri la libertatea de exprimare, de critică la adresa prezentului în general din perspectiva scriitorului, cu a trecutului (Ana Blandiana), a celei privind critica literară (Ovid. Crohmălniceanu), ca și la grupările elitiste din sfera conducerii lărgite a breslei scriitoricești și la cea „terroristă” de la Revista *Săptămâna*, cu antisemitismul ei cu tot etc.

Nereușind să-și impună, prin apropierea lui din conducerea de partid, obsedantele-i idei și punctele de vedere nici la Conferința Națională a Scriitorilor de la începutul lunii iulie 1981, N. Ceaușescu a făcut în așa fel, în stilu-i caracteristic, ca până în 1989 să nu se mai desfășoare vreo asemenea manifestare, continuând să-și mobilizeze forțele securiste la maximum pentru a stăpâni starea de spirit din rândul scriitorilor.

Tratând aceste documente și din punctul de vedere al prezentului existențial, nu le putem neglija unda de reflecție ce ni se așază pe masa de gândire și de scris, acolo unde scriitorii (criticii mai ales) sunt de părere că *imaginea actuală a scriitorului român nu este din cele mai îmbucurătoare*. Când nu apare pe sticla tv-ului, figura celui ce trudește cu expresia cuvântului se pierde în anonim și – de cele mai multe ori – pe treapta cea de jos a subzistenței, literatura pierzându-și în tranziție „nimbul prestigiului și funcția socială, retrăgându-se într-o marginalitate fertilă și lăsându-se reprezentată, la Centrum, de un poet cu vocație de saltimbanc și de un tribun cu vocea dogită de traiul bun”²⁴.

Ni se mai atrage atenția că „elitele de p[a]radă”, apărute după 1989, parte a îmbogățirilor hrăpăreți din Europa de Est după căderea comunismului, au condus la „prăbușirea autorității legale și a celei intelectuale”²⁵.

Mai mult, ni se mai spune că – acum ca și atunci – „nimeni nu mai are răbdare să discute calm și temeinic această temă (partizanatul politic al marilor valori scriitoricești – *n.n.*), (...) facem interminabile, mediocre pamflețele”²⁶.

În aceeași idee a continuității (Eugen Simion) se exprimă și un alt istoric și critic literar de mare suprafață culturală (Nicolae Manolescu), afirmând că „ea (cultura – *n.n.*) este ceea ce rămâne după ce un popor își trăiește cultura”²⁷.

Cât privește viața și cultura, C. Noica ne liniștea că această relație este „o chestiune de cursă lungă” prin ponderea crescândă prin care relația literaturii cu filosofia a dobândit-o în cultura noastră în ultimul secol²⁸.

Despre Putere, reamintim că ea, după un politolog de-al nostru, este esența politicului, care îi dă dominația: „reprezentând tendința unora de a-i domina pe ceilalți, fie sub formă de clase, fie sub formă economică, fie sub formă culturală”²⁹.

Este, de asemenea, necesar să facem o mențiune în ceea ce privește contribuția Consiliului Internațional al Arhivelor, cu sediul în Paris, care – prin conferințele Mesei Rotunde desfășurate, în anii 1994-1996, în Macedonia, Slovenia, Grecia, România etc. – a hotărât ca, făcându-se o derogare de la principiile și normele internaționale privind termenul de dare în folosință a documentelor istorice, arhivele fostelor organe ale securității și ale partidelor comuniste să fie oferite studiului istoriografic

²⁴ Daniel Cristea-Enache, în *Adevărul* din 18 dec. 2004.

²⁵ *Vezi Suplimentul de cultură*, 4-10 dec. 2004.

²⁶ Sorin Comoroșan, p. 160.

²⁷ *Ibidem*, p. 121.

²⁸ *Ibidem*, p. 305.

²⁹ *Ibidem*, p. 203.

pe *criteriul unic* al încheierii activității acestora, pentru ca opinia publică, societatea civilă în general să cunoască pe viu realitatea istorică în care s-a trăit sub regimurile totalitare.

Invocând documentele de față, ca și reflecțiile unor personalități reprezentative ale scrisului și gândirii românești, am dorit ca – date fiind împrejurările actuale prin care unii confrăți își revarsă nemulțumirile și neîmplinirile pe istorica și dreapta existență a U.S.R. – să contribuim cu o bilă albă în plus la statornicirea existenței Uniunii și creșterea contribuției ei în sistemul literar-cultural național (și pe cât posibil) și internațional, depășind încrezători și cu fruntea sus obositorul și iritantul traseu tranzitiv întru promovarea unui segment de relații civilizate și cooperante cu puterea și cu societatea în general.

STENOGRAMA

întâlnirii tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, cu membri ai conducerii Uniunii Scriitorilor.

– Neptun, 28 iulie 1978 –

La întâlnire au participat tovarășii Manea Mănescu și Dumitru Popescu.

Tov. Nicolae Ceaușescu:

Abia am terminat cu un publicist. În fond am reușit să stabilesc să mă întâlnesc marți cu el. Abia pe urmă mi-am dat seama ce mult vorbesc scriitorii.

Tov. George Macovescu:

Mult stimate tovarășe secretar general,
Stimați tovarășii,

În fața dumneavoastră se află Biroul Uniunii scriitorilor, unii dintre tovarășii sînt membri ai Comitetului Central, deputați ai Marii Adunări Naționale, secretari ai asociațiilor scriitorilor, directori de edituri, redactori șefi ai publicațiilor cultural-artistice. În fond este colectivul care între două consilii conduce activitatea Uniunii Scriitorilor. Acest colectiv dorește să vă mulțumească în mod deosebit stimate tovarășe secretar general, că continuînd o politică pe care dumneavoastră ați inițiat-o cu ani în urmă de a vă întâlni cu scriitorii din țara ne-ați acordat și astăzi această mare cinste de a ne primi și discuta cu noi.

De la ultima noastră conferință a scriitorilor de anul trecut și pînă acum, activitatea noastră s-a desfășurat conform hotărîrilor de partid și indicațiilor pe care dumneavoastră, tovarășe secretar general, le-ați dat în cadrul acestei Conferințe. Uniunea scriitorilor cuprinde în momentul de față 1264 de scriitori în șapte asociații din care șase pe teritoriul țării de la Cluj, Brașov, Tîrgu Mureș, Timișoara, Iași. Din cei 1264 de scriitori 387 fac parte din aceste asociații de pe teritoriul țării.

Spuneam că activitatea noastră se desfășoară conform indicațiilor pe care dumneavoastră ni le-ați dat. În repetate rînduri dumneavoastră ne-ați spus că sarcina noastră principală este de a produce cartea. Producția noastră a scriitorilor, tovarășe secretar general, este cartea, cartea pe care o producem, cartea care ajunge în mîna cititorilor noștri. Vă putem raporta că planul acestui an se ridică la 2.600 de titluri de cărți de literatură care vor fi tipărite.

Tov. Nicolae Ceaușescu:

Înseamnă două titluri de scriitor. Foarte productiv.

Tov. Sütö András:

Nu numai beletristică, ci toată producția de carte.

Tov. Geoarge Macovescu:

Trebuie să precizăm că numărul este bun și putem afirma că ținem pasul cu producția materială, conform planului de stat care există în țară. Calitatea acestor cărți este binecunoscută, este bună, crește mereu problematica, este foarte variată, punem un accent deosebit pe problemele contemporane, putem spune că ne putem mândri cu această presă, că avem un prestigiu, nu mai vorbind de cei care se străduiesc să aplice din ce în ce mai mult problemele contemporaneității.

În același timp în ultimii doi-trei ani s-a dat atenție deosebită problemelor istoriei noastre, prezentate în artă, literatură, istorie, care încep de la începuturile noastre, ale străbunilor noștri și pînă în zilele noastre, punând un accent deosebit pe importanța și prestigiul din vremea războiului și ceea ce a urmat imediat. Calitatea literaturii noastre a crescut foarte mult, este o varietate de stiluri. Cu toată modestia putem să spunem că ne putem compara cu orice literatură din lume. Și, să nu ne fie luată în nume de rău modestia, dar trebuie să afirmăm că în România socialistă se face o literatură care poate fi compatibilă cu orice literatură. În ultimii zece ani literatura a marcat în evoluția ei o perioadă nouă. În această creativitate productivă tinerele cadre, tinerii scriitori de 17-18 ani și chiar mai tineri de 15-16 ani pînă la scriitori de 90 de ani – unul dintre aceștia a fost sărbătorit anul acesta – toți participă, indiferent de limba în care se scriu în acest progres. În România se citesc cărți în limba română, maghiară, germană, sîrbă, ucrainiană, idiș, ebraică. Dumneavoastră ne-ați dat indicația ca să ne pregătim mai mult decît am făcut-o în trecut, să ne preocupăm de problemele ideologice și estetice în scrierea noastră, al lucrărilor noastre. Am organizat ședințe largite ale Consiliului care s-au transformat în colocvii – vom avea unul anul viitor la București, altul la Tîrgul Mureș privind producerea și literatura universală. Discuțiile acestea au un conținut din ce în ce mai concret schimbându-se idei, fiind și păreri contradictorii – și este și firesc să se întîmple în asemenea domenii – pornindu-se după pozițiile concepțiilor partidului nostru, de pe pozițiile marxist-leniniste.

Uniunea scriitorilor patronează direct, conduce direct 40 de cenacluri literare din țara noastră. Ne propunem ca anul acesta să sporim substanțial și să facem și alte cenacluri. În paginile revistelor noastre există discuții teoretice, critice care se concentrează asupra dezvoltării literaturii din țara noastră. Tot dumneavoastră ne-ați dat indicații să avem o activitate mai intensă pe planul politico-social. Vrem să vă spunem că în ultima vreme am obținut unele succese. Pe scurt, v-aș putea da unele date și anume: 77 din scriitorii noștri au participat la documentări individuale, colective, cenacluri, manifestări cu public în industrie, în unități agricole, școli, facultăți, cămine culturale, case de cultură, au avut loc 543 de asemenea manifestări, unde au participat 1444 de scriitori avînd 80.050 public. Pînă la 1 iulie se poate spune că ne-am propus îndeplinirea planului pe anul trecut. Am avut 33 de întîlniri la care 2254 de scriitori au participat și au fost 54.000 de spectatori cu care ne-am întîlnit. La aceste întîlniri scriitorii citesc scrierile lor și din opera acelora care nu sînt în Uniunea scriitorilor, au discuții cu publicul, se pun întrebări destul de ascuțite, cîteodată creînd dificultăți cînd trebuie să răspundem de felul cum trebuie să avem grijă de activitatea pe care o desfășurăm.

S-a dat o atenție deosebită festivalului „Cîntarea României” prezentîndu-ne la toate etapele în jurii, prin operele noastre îndrumînd și ajutînd pe alții în muncă, în munca de organizare, scriitorii români putînd să se prezinte în această privință ori de cîte ori au fost solicitați. Scriitorii noștri sînt membri ai Comitetului Central, deputați ai Marii Adunări Naționale, activiști pe plan de partid și de stat, directori și redactori șefi de ziare, directori de teatre – și mi se pare că nu conduc rău acești directori – profesori universitari, bibliotecari, toți sînt angajați în procesul muncii. Spre surprinderea mea, cînd am cerut o notă informativă cu cei care nu sînt angajați în muncă, am avut prilejul să constat că sînt numai 49 de scriitori.

Dumneavoastră ne-ați dat indicația să dezvoltăm relațiile pe plan extern. Uniunea scriitorilor are relații bune cu străinătatea, care fără îndoială, trebuie să fie și mai bune. Avem relații strânse cu țările socialiste, trebuie să strângem și mai mult relațiile cu țările în curs de dezvoltare, cu țările capitaliste dezvoltate. Însă, unele greutăți de organizare la ei ne împiedică de fapt pentru că sînt încă unele forme de pus la punct. A fost organizată activitatea pentru crearea unui centru care să fie în strînsă legătură cu conducerea; noul centru a început să facă anumite traduceri în străinătate și ne propunem să facem și noi înșine la Uniunea scriitorilor o activitate concretă pentru răspîndirea cărții românești în străinătate. Munca în conducerea Uniunii scriitorilor se face în colectiv, este indicația pe care ne-ați trasat-o și dumneavoastră. Consiliul ține ședințele în mod regulat cel puțin o dată la trei luni, este statutar, iar biroul o dată pe lună. Problemele care apar, de exemplu, se rezolvă în secții, în comisii, astfel că față de perioada din trecut cînd se pierdea un timp esențial cu aceste probleme, am reușit să ne îmbunătățim activitatea, acestea nemaitrecînd în aceste secții. Se rezolvă operativ, pe loc, în discuțiile care au loc în aceste comisii, în aceste secții. Se discută înainte de plecările în străinătate și fiecare secție își face propunerile, nu se mai hotărîsc acestea de către unul sau altul, de asemenea, problema pensiilor se rezolvă tot în felul acesta. Toate lucrurile acestea organizatorice trec prin secții și nu prin Consiliu și nu mai vorbesc de faptul că problemele esențiale ale muncii noastre se desfășoară în aceste secții, în asociațiile de pe teritoriul țării.

Avem o bună colaborare cu Consiliul Culturii și Educației Socialiste și o bună colaborare cu tovarășul secretar Cazacu. Atmosfera în rîndul scriitorilor s-a îmbunătățit. Mai există și unele manifestări pe care marea majoritate a colectivului nostru de scriitori le blamează, se iau și măsurile respective, statutare, însă cred că eu sînt în asentimentul colegilor mei, a tovarășilor mei, să spun că în ultima vreme nu s-au mai observat multe din aceste manifestări care altă dată aduceau o umbră întunecată în fața unui colectiv, care nu merita să capete o asemenea umbră.

Tovarășe secretar general, în ultimii trei ani s-a manifestat în țara noastră un fenomen deosebit, cartea literară este solicitată în mod deosebit. Cărțile bune – și aproape toate cărțile sînt bune – dacă ne uităm după vînzarea din librării observăm că ele dispar imediat. Nu este un secret pentru nimeni că au dispărut unele cărți în două-trei ore. Este o cerere de carte. Nivelul liniei politice pe care partidul nostru a dat-o, începînd cu evenimentele de după război și politiciii din ultimii zece ani, privind ridicarea nivelului maselor, nivelului culturii, conștiinței, începe să se simtă și la acești mulți iubitori ai cărții. Dacă editorul trebuia să trimită, de exemplu, înainte cîteva zeci de cărți să vadă dacă la Tîrgu Mureș acestea sînt cumpărate, acum chiar dacă trimite o mie de cărți, acestea dispar imediat. Și așa se petrece peste tot. S-a format cititorul nostru, cititorul dornic de cunoaștere, și nu este o vorbă goală cînd spunem acest lucru, cunoscînd în mod cert noi scriitorii acest lucru.

Dar, se pare că nu răspundem pe măsura cerințelor, din punct de vedere al calității trebuie să facem eforturi deosebite, mai pe înțelesul cititorilor, lucrările noastre să fie mai acceptate, mai plăcute. Dar, spuneam că nu răspundem pe măsura acestor cerințe și din punct de vedere material să spunem așa. Măsurile pe care dumneavoastră le-ați luat de a desființa cenzura au accelerat procesul de intrare a manuscriselor noastre în tipografie. Unde a intervenit însă încetarea acestui proces este la tipografii și, dacă acum doi ani un manuscris care intra astăzi în tipografie, cartea apărea pe piață după șase luni, în ultimul an termenul acesta a crescut la nouă luni și se pare că o să tindă să crească la un an. Cauza este condiția industriei noastre tipografice, calitatea tipăriturii a scăzut, cînd vorbesc de calitate mă refer și la hîrtie, sînt unele probleme pe care nu doresc să vi le aduc aici. Am dori la sfîrșit, cînd ne veți da indicații să discutăm cu Consiliul Culturii și Educației Socialiste, cu muncitorii, cu tipografii, să cunoaștem și tipografiile – tipografiile sînt prietenii și tovarășii noștri – să cunoaștem unele probleme și să le putem prezenta organizat conducerii Consiliului Culturii. Știu că se face un studiu la Consiliul Culturii cu privire la aceasta.

Tovarășe secretar general, noi am dori să sprijinim Consiliul Culturii cu ceea ce cunoaștem noi și un colectiv din mijlocul nostru ar putea să lucreze direct la definitivarea întocmirii acestui studiu ca să cunoaștem situația din tipografie. Părerea noastră este că rămânem în urmă și oprim, într-un fel, acest proces care se dezvoltă vertiginos în ceea ce privește cerința de carte. Aspectul problematicii – o spunem tot așa de deschis – este că nu ne satisface cererea de tiraj. După cum știți, tirajele nu se mai stabilesc după hotărîrea unuia sau a cîtorva. Tirajele se stabilesc acum după cum cere piața. Este destul de circumspect, vorbind de o perioadă trecută, cînd librarul cerea 30-50 de manuscrise și editorul răspundea că îți face numai atîtea cît poate el să facă. Deci tirajele acum sînt bazate pe o realitate certă, sînt însă mult sub cerința publicului. Noi sîntem extrem de bucuroși cînd ne gîndim la unii dintre înaintașii noștri scriitori, valoroșii noștri scriitori, ca Rebreanu, Eminescu și alții. Cînd se trăgeau cărțile lui Rebreanu, de exemplu, o ediție de 3.000 de exemplare era o ediție mare. Astăzi se trag cărți care se vînd în 120-150.000 de exemplare. Noi trebuie să ne bucurăm, dar din cauza lipsei de hîrtie scade foarte mult tirajul.

Tov. Nicolae Ceaușescu:

Trebuie să ne înțelegem să crească și pomii. Aceștia au rămas tot într-o sută de ani.

Tov. George Macovescu:

Este adevărat, ne-am gîndit la aceasta. Noi ne gîndim să venim cu niște soluții. Noi credem și am dori să cunoașteți niște lucruri. După desființarea cenzurii s-a produs un anumit fenomen. Îmi povestea un tovarăș, care este prezent aici între noi, că la tipografia a găsit teancuri întregi de cereri tipărite, cereri de concedii. O întreprindere a comandat cereri de concedii și dacă vor să plece în concediu, tovarășii nu au altceva mai bun de făcut decît să completeze o cerere. Practic nu am putea să facem lucrul acesta scriind o cerere de mîină. Am dat un exemplu. Nu înseamnă că aceasta caracterizează viața noastră economică. Să căutăm să facem economie, știu că sînteți un adversar al birocrăției.

Tov. Nicolae Ceaușescu:

Și risipei.

Tov. George Macovescu:

Da. Să vedem dacă la noi există risipă și birocrăție, să căutăm ca hîrtia care o avem să fie gospodărită mai bine. Să ni se treacă hîrtie – pentru că nu avem nevoie de prea multă – mi se pare că este vorba de 2-3.000 de tone în plus. Am satisface cererile acestea care sînt mari și care produc nemulțumiri în rîndul cititorilor.

Poate, tovarășe secretar general, să ne gîndim dacă nu s-ar putea ca o tipografie să ni se dea nouă, Uniunii scriitorilor, să o administrăm noi, nu știu dacă este aceasta o idee prea bună, dar poate o tipografie să fie destinată tipăririi de cărți literare. Noi am fi capabili să o încărcăm și să meargă bine ca să nu avem întîrzierile pe care le avem. Repet, cu o mai bună gospodărire și cu un sprijin din partea dumneavoastră de a ni se da cantități mai mari de hîrtie, am putea să creăm încă o revistă pentru că spațiul destinat este din ce în ce mai mic.

Festivalul „Cîntarea României” este un eveniment deosebit în viața spirituală a poporului nostru. Cererile vertiginoase, numărul scriitorilor, nu este vorba de scriitorii profesioniști, scriitorii la locul lor de muncă scriu și au dovedit că sînt destul de talentați. Vor să publice, dar unde? Va trebui să ne gîndim ca să facem acest lucru, ținînd seama de condițiile economice ale țării noastre și de numărul mereu crescînd al scriitorilor pe care-i avem, talentați, pe care trebuie să-i și sprijinim.

O altă problemă este aceea a retribuției scriitorilor, mai bine-zis dreptul scrisului. În anul 1972

au fost majorate tarifele. Dar prețurile în fiecare an nu au fost majorate și am rămas la sumele din 1972, care de data aceasta, aceleași sume trebuie să le împărțim la mult mai mulți.

Sînt poezii care se scriu cu 60-70 de lei, să nu mai vorbesc de faptul că sînt scriitori de prestigiu din țara noastră care nu și-au încasat drepturile. Cu îngăduința dumneavoastră v-aș spune ceva. În lume se vorbește și despre situația economică, materială extraordinară, de bani, a scriitorilor. Bine ar fi să fie așa. Dacă în România munții ar fi de aur nu am putea să plătim opera lui Eminescu în munți de aur, pentru că Eminescu a dat valorii spirituale un interes remarcabil. Referindu-mă la scriitorii noștri, realitatea nu este chiar așa. Din drepturile de autor plătite pe anul trecut în țara noastră, din 1896 de scriitori, anul trecut 465 de scriitori nu au primit nici un leu ca drept de autor. Dintre aceștia 315 scriitori au primit între 100 de lei și 1.000 de lei. Sînt cîțiva dintre scriitorii noștri care primesc sume substanțiale, sînt scriitori cu o deosebită valoare, cu o mare capacitate de muncă care scot două-trei cărți pe an. Mă uit aici la Eugen Barbu și cîțiva care cîștigă sume mai importante. Dar nu putem să trecem această situație pe seama întregului colectiv al scriitorilor.

Tovarășe secretar general, Uniunea scriitorilor este gata să sprijine Consiliul Culturii și Educației Socialiste ca aceste probleme concrete să le rezolvăm într-un spirit nu de adversitate, sîntem pe aceleași poziții, înțelegem bine mersul economic al țării noastre, dar împreună să găsim soluții comune care poate da satisfacție acestor manifestări. Noi dorim să producem o carte literară mai valoroasă, mai bună, mai frumoasă și numeroasă care să intre în mîinile poporului din țara noastră. Dorim să participăm la dezvoltarea culturii din patria noastră. Sprijinim responsabilitatea culturii care se dezvoltă astăzi în țara noastră și dorim să fim participanți nu numai prin vorbe și vorbe, ci prin faptele noastre, să fim consultați, să fim puși la muncă, ca într-adevăr să scriem și să producem. Să dăm poporului nostru o literatură de valoare. Sîntem oameni care dorim să muncim și vă solicităm sprijinul dumneavoastră pentru a ne face să acționăm mai bine; pentru viitor scriitorii vor acționa într-o serie de asociații, cenacluri, vom participa și mai mult la toate fazele „Cîntării României”, va fi o participare și mai mare a „Cîntării României”, trebuie să mergem și spre cunoașterea șantierului literar al scriitorilor, să producem opere valoroase, să zădărniciim impostura mediocrității care nu face decât să împingă valoarea literară și să împiedice în scrierea unei literaturi mai bune, să desfășurăm o mai bună activitate, mai susținută și organizată pe plan intern, să diversificăm relațiile dintre scriitorii români și cei ai naționalităților conlocuitoare din țara noastră, mai ales prin traducerea acestor opere și traducerea operelor acestor scriitori din limba naționalităților conlocuitoare în limba română. Într-o anumită împrejurare ne-ați numit ajutoare de nădejde ale partidului. Sîntem ajutoare de nădejde ale partidului în politica pe care o faceți pe plan intern și extern.

V-am mulțumi în mod deosebit dacă ne-ați prezenta niște indicații care ne preocupă și pe noi în activitatea pe care o vom desfășura în viitor, dacă ne-ați ajuta în pătrunderea unor probleme pe plan internațional, deoarece noi aceste probleme dorim să le precizăm în operele noastre. Se vorbește de democrație, de libertatea creației. Aceasta ne preocupă și pe noi și trebuie să fim în fruntea promovării acestor idei, acestor noi idei, concepții, despre fiecare problemă, și scriitorii doresc să-și aducă contribuția în lumina politicii partidului nostru

Tov. Nicolae Ceaușescu:

Cum aveți de gînd să procedăm? Mai sînt tovarăși care doresc să ia cuvîntul, sau ai expus toate punctele de vedere, generale?

Tov. George Macovescu:

Am prezentat pe scurt ceea ce v-am spus astăzi aici. Noi ieri am avut o întîlnire și am căzut de comun acord asupra acestor aspecte.

Tov. Nicolae Ceaușescu:

Sigur, nu este timp să facem o dezbatere și nu m-a gândit la aceasta, mă gândeam la o întâlnire să citiți niște poezii, niște fragmente. Văd că a scris o poezie Jebeleanu.

Tov. Eugen Jebeleanu:

Este proză, dar poate să devină cu timpul.

În legătură cu problemele ridicate aici de tovarășul Macovescu mi-aș îngădui, stimate tovarășe secretar general, să adaug unele lucruri care au fost atinse mai puțin. Noi scriitorii am salutat cu toții decizia Comitetului politic executiv privind amplificarea prin literatură, artă, cultură a literaturii țării noastre cu alte țări. Ce s-a făcut în această problemă de către forurile care au legături cu noi. Pentru a face mai cunoscută literatura, arta și cultura României socialiste revine o mare sarcină oamenilor de artă, de literatură, prestigiul creșterii literaturii noastre. Ei fac aceasta și o fac destul de bine. Niciodată mai mult ca acum în acești ultimi 10-11-12 ani nu s-au făcut atâtea eforturi creatoare care să fie o bună carte de vizită a țării noastre în străinătate, dar aceasta nu este de ajuns. Printr-o decizie a Comitetului Central al Partidului Comunist Român s-a hotărât recunoașterea secției române a PENCLUBULUI. Aceasta s-a hotărât încă pe vremea tovarășului Bodnăraș. Din acest PENCLUB făceau parte în urmă cu ani Liviu Rebreanu, Victor Eftimiu, Sadoveanu. Din păcate însă, în ultimii ani, secția română a PENCLUBULUI nu a mai activat, deci a fost pus în imposibilitatea aceasta pentru că nu există mijloace de așa natură încât secția română să ființeze. În toate țările cu asociații de scriitori există un sediu. Nu avem un sediu. Aceasta nu înseamnă neapărat un palat, totuși două-trei camere ar fi suficient. Nu avem nici un sediu, nu avem realmente mijloace financiare și nici măcar o șampilă. Ori în toate țările socialiste există un sediu; bulgarii fac parte din comitetul director al PENCLUBULUI, noi sîntem invitați de fiecare dată și nu participăm. La Stockholm am fost invitat, am luat legătura cu Consiliul Culturii, a fost la această ședință tovarășul Macovescu, tovarășii Miu Dobrescu, Ghișe, doi vicepreședinți, Horia Lovinescu și cu mine. S-a constatat că e bine să participăm acolo. Iugoslavia are două-trei secții, Bulgaria este în comitetul director al PENCLUBULUI, cu sediul la Londra. Portugalia și Israelul publică foiletoane care nu costă mare lucru în care informează asupra publicațiilor în limba străină apărute în țară și schimburilor de opinii între oaspeți, între scriitori, artiști. Noi nu putem avea nici un asemenea buletin. După primul război mondial a fost înființat PENCLUBUL. După aceea a activat pînă după 23 august și a avut o mică activitate în timpul vieții lui Eftimiu. S-ar putea spune că ar costa bani. Este bine, că este încurajat sportul. Întîlnindu-l pe Teodorakis mi-a spus că o carte bună face cel puțin atîta cît o sută de meciuri de fotbal. Mîncăm bătaie la meciurile de fotbal, dar o carte nu poate mîncă bătaie. Acum cîteva zile a fost în țara noastră o delegație a PENCLUBULUI belgian. Am primit invitația din partea ambasadorului belgian la o recepție. Am spus că sînt „bolnav”. Natural era să-i primim noi și să le dăm o recepție. Fiind „bolnav” nu am putut participa. Este penibil pentru că din anumite motive, de neglijență, din neglijența noastră a scriitorilor și a lipsei de perseverență acest PENCLUB nu ființează.

La Craiova se află cumpărată de ani de zile, după moartea marelui Brîncuși, tot atelierul său din Paris. Am insistat de sute de ori să o clădească acolo, plouă peste ele nici măcar nu sînt băgate într-o magazie. Ar fi aici un pelerinaj foarte mare dacă s-ar pune la punct.

Sînt și alte probleme, nu vreau să mai insist, dar cred că aceste lucruri se pot realiza în bune condițiuni, în bună înțelegere cu Consiliul Culturii și Educației Socialiste și celelalte foruri de stat în așa fel ca să meargă mai bine de acum încolo măcar.

Vă mulțumesc.

Tov. Mircea Radu Iacoban:

Ca reprezentant al Asociației din Iași a scriitorilor aș vrea să vă informez că în asociația noastră de scriitori din opt județe împărțite în Moldova, avem un colectiv întemeiat pe sinceritate, pe cordialitate, avem relații bune cu Uniunea Scriitorilor și nu avem probleme de nici un fel. Îmi pare chiar rău. Toate acestea pe care le-am avut le-am rezolvat la nivelul nostru. Iașul are o situație specială și încercăm să facem tot ceea ce depinde de noi ca tradițiile culturale, artistice, să nu fie întunecate, de a rămîne o frumoasă amintire, și să-și găsească o temă în contemporaneitate cît mai frumoasă.

Nu este ușor să tipărești cărți la Iași, să tipărești din 1643. Primul volum care a văzut lumina tiparului, cartea purta subtitlul „Cartea românească de învățătură” și pentru ca interesul nostru să crească vreau să atrag atenția și mai mult asupra acestui lucru. În general nu este simplu să lucrezi în cultură la Iași. Iașul are o tradiție și vom face totul pentru a nu ne arăta nimeni cu degetul și să ne spună: „Ce ați făcut în orașul lui Eminescu!”. Sînt născut în 1940 și am auzit că erau la Iași numai două drumuri: unul care ducea la gară și altul în „eternitate”. „Eternitatea” era cimitirul. Iașul a fost complet refăcut. Vreau să mulțumesc în mod deosebit, să mulțumim partidului pentru că i-a redat Iașului tinerețea. A devenit un oraș al întineririlor. În decembrie se împlinesc zece ani de la înființarea „Junimei” din Iași. În acest an am publicat 500 de titluri. În Iași s-a publicat într-un tiraj de 18 milioane de exemplare, ceea ce din 1643 și pînă în anul 1968 nu s-a înregistrat. Această cifră este semnificativă pentru toată opera Iașului. Am dori să putem tipări din ce în ce mai mult, mai valoros, în această parte a țării. Am făcut o listă cam ce lucrări s-ar cuveni să vadă lumina tiparului și ne-am poticnit la un titlu. Este vorba de o carte gîndită, scrisă. Este vorba de „Literatura română în teatrul lui George Călinescu”. Este păcat că încă staționăm, se scot fotografii, se scot pasaje. Oricum, oricare editură din România, bine ar fi să prezinte această carte pentru că puțini au un asemenea tezaur.

Vorbea aici tovarășul Macovescu de situația industriei poligrafice. Sîntem, tovarășe secretar general, cu 10-15ani în urmă cu industria poligrafică. Avem utilaje care vreo 32 de minute lucrează pe săptămîină. Este păcat că există o asemenea situație.

Eu am văzut personal cererile de concediu. Nu mai liniază astăzi nimeni un tabel. Orice tipografie dacă o iei prin sondaj ce tipărește poți vedea cîtă hîrtie folosește.

Socot, stimate tovarășe secretar general Nicolae Ceaușescu că noi ne confruntăm cu o problemă gravă care nu poate fi soluționată decît de noi. Aici nu putem cere de la nimeni nimic. Noi vă asigurăm că cei care scriu și tipăresc în Moldova își caracterizează conduita ca „să fie o carte de învățătură” să contribuie efectiv la ridicarea însuflețirii poporului nostru căruia îi datorăm totul.

Tov. Eugen Barbu:

Este vorba numai de o secundă și o intervenție. Nu profit de această adunare. Dorim să vă mulțumim în numele scriitorilor noștri că ne-ați rezervat acest timp din timpul dumneavoastră prețios. Este vorba de legea pensionarilor a actorilor.

Tov. Nicolae Ceaușescu:

S-a rezolvat și nu numai pentru aceștia pentru toți. Care vor să lucreze pot lucra și să se încadreze în lege. Pot să lucreze pînă la 70 de ani și dacă sînt în stare pot și după.

Tov. Mihai Beniuc:

Aș vrea să aflu în calitatea de scriitor propriu-zis și aceea de profesionist. Dacă se analizează sectorul scriitorilor, scriitorii nu au destul cîștig lunar să-și asigure existența și dacă mai au și familie este și mai rău. Eu nu mă plîng fiind pensionar al statului, cîștig suficient pentru mine. Cunosc de ani de zile situația scriitorilor care nu au decît 600-700 de lei lunar. Trebuie să se analizeze nu situația scriitorilor care cîștigă, ci situația aceluia care nu cîștigă și care totuși muncesc și nu au șansa de a fi apreciați în mod suficient. Ar trebui să se analizeze de către scriitori toate aceste aspecte. De ce

există un număr așa de mare de scriitori care nu au câștig? Aceste aspecte au fost amintite aici de către tovarășul Președinte al Uniunii scriitorilor George Macovescu. De ce nu sînt în stare unii să câștige? De ce nu sînt în stare să-și câștige existența prin scris? Dacă îi luăm pe aceia cu sume fabuloase, mi se pare că sînt vreo 20 de inși, sau nu știi cîți sînt. În urmă cu ani ministrul de finanțe Vijoli mi-a spus: „nu-i adevărat, tu exagerezi, sînt oameni bogăți”. „Trimite-ți funcționari să analizeze situația, i-am zis, să vadă la edituri, să se intereseze, cît câștigă un scriitor în medie”. Și, într-adevăr, m-a chemat și mi-a spus că se câștigă mai puțin chiar decît i-am spus eu. Noi nu putem să ne orientăm aici după cei care au din ce trăi. Eu nu am nici un ban în acest an, dar trăiesc din alte venituri financiare, sînt profesor și fac, sau mai bine zis trec doctoranzii dincolo de lumină – ca să zic așa. Părerea mea este că sîntem obligați ca scriitori – eu sînt și scriitor cît de cît nu numai profesor – ca să ne dăm seama de ce există un număr statistic așa de mare de scriitori care nu sînt în stare să se descurce în viață. Această chestiune nu o spunem din 1949 și pînă astăzi. Situația s-a menținut aproape tot timpul sub nivelul de trai al unui măturător de stradă. În aceste condiții nu putem duce o viață normală. O literatură are scriitori mai mulți, mai puțini. S-a spus că mediocritățile trebuie eliminate. Nu știm însă cine este mediocritate. Trebuie văzută situația reală, ce fac oamenii și pentru aceasta trebuie ca Uniunea scriitorilor, împreună cu organele de stat să studieze această problemă.

Cine este profesional se descurcă din moment ce este în stare să sculpeze, să scrie versuri pînă la 89 de ani. Dacă trăiește mai mult, treaba lui. Sîntem obligați ca pe cei capabili să muncească să-i lăsăm să muncească cît pot de mult dîndu-le drepturile care li se cuvin, indiferent de vîrstă, și să studiem cazurile celorlalți care nu sînt în stare să-și câștige existența să ducă o viață omenească. Ei știi și sînt mulți dintre aceștia. Și eu îi știu din 1949 și pînă astăzi, pentru că eu făceam statisticile respective. Ori acesta este bine a pune scriitorul sub nivelul celor mai slabi oameni ai muncii plătiți din țară? Ar trebui să devină pentru noi această problemă o problemă fundamentală. Eu nu zic ca Consiliul de Stat sau Comitetul Central să facă acest lucru, dar scriitorii să-și ia această problemă în brațe și să o considere ca o problemă reală; că scriitorii sînt obligați sau nu știu ce, cînd scriitorii în realitate sînt niște oameni săraci care nu câștigă atît cît le trebuie ca să poată să existe.

Vă mulțumesc!

Tov. Mircea Dinescu:

Aș dori să transmit salutul unor tineri scriitori și fericirea de a participa la această întîlnire.

Consider că problemele literaturii române nu sînt cunoscute în străinătate, iar scriitorii români nu sînt deloc cunoscuți. Ce trebuie făcut pentru aceasta? De Eminescu, Creangă, Caragiale nu s-a auzit atît de mult. De Ceaușescu au auzit extraordinar de bine. Credem că numele dumneavoastră ar putea facilita intrarea scriitorilor români în străinătate prin sarcini reale acordate acestora. La festivalul de poezie de la Paris, din punct de vedere și organizatoric, am constatat că festivalurile noastre de poezie sînt mult mai bine organizate și dotate material. De exemplu, festivalul din Constanța este mult mai bine organizat decît acestea din străinătate. Cînd am mers la Paris ni s-a spus că vom avea condiții foarte bune de cazare, că vom avea și piscină și altele. Realitatea a fost că am dormit cîte doi într-un pat, iar în loc de piscină, am avut o cameră de unde picura apa din tavan pe covor. Eu sînt logodit și cînd am plecat logodnica mea mi-a spus să am grijă, să nu am șocul capitalismului. Așa a fost, am avut și eu șocul unui capitalism real.

Prin diferitele publicații pentru scriitori ar putea să ni se ușureze contactul nostru cu tineri scriitori și intelectuali de acolo. Este foarte necesar și din punct de vedere ideologic. Sînt marxști care atacă marxism-leninismul. Noi putem să apărăm în „Le Monde” și în momente în care putem avea contacte cu tinerii de acolo putem cunoaște multe probleme, ne-ar folosi mult.

Tov. Nicolae Ceaușescu:

Sigur, eu am dorit să avem o întâlnire, nu neapărat să facem o discuție mai reală, o discuție liberă, dar văd că tovarășul Macovescu a venit cu listă de propuneri și a transformat de fapt întâlnirea într-un fel de ședință de lucru.

Cred că toate aceste probleme de ordin material trebuie să fie analizate în Consiliul Culturii și Educației Socialiste și să se propună măsurile corespunzătoare pentru a găsi o rezolvare bună. Mă refer la problemele care sînt realmente necesare, mai cu seamă la mai buna organizare și dezvoltare a spațiului și în general a tipografiilor. Trebuie să analizăm și ceea ce avem și cum este folosit, că am crea multe tipografii care sînt slab folosite și dotate. De aceea este necesar să modernizăm însăși tipografia noastră, dotînd-o cu ceea ce este mai bun astăzi în lume ca să poată face față cerințelor nu numai cărții literare, dar în general tuturor tipăriturilor care se fac. Nu cred că aceste „Liste de concediu” constituie factorii esențiali pentru lipsa de spațiu în tipografie. Oricît s-ar folosi hîrtia pentru acestea, cred că nu ar fi prea mult.

Trebuie să analizăm să se termine mai iute studiul care este în lucru pentru a vedea cum să facem acest lucru.

În ce privește celelalte probleme, să știți că totuși se consumă foarte multă hîrtie. Dacă ați reținut din programul de dezvoltare a silviculturii, avem o situație proastă în ce privește pădurile, am tăiat în cîteva ani mai mult decît am reușit să replantăm și de aceea am restrîns foarte mult tăierile și trebuie să ținem seama de necesitatea de a păstra pădurile ca un bun național. Este bine să avem și pentru mediul înconjurător, pentru mediul de viață și viitorul societății noastre și țării noastre.

Sigur, sînt domenii unde probabil putem face ceva economii. Să analizăm, să vedem și ce tipărim și cum tipărim, pentru că totuși n-aș putea spune că se tipăresc totuși puține în România, în toate sectoarele. Este adevărat că cerințele sînt mari, este un lucru foarte bun, dar cred că fiind scriitori știți foarte bine că au fost cazuri cînd s-au suprimat ziare, chiar dintre cei cu o tradiție mai veche, tocmai pe motivul, în primul rînd, al lipsei de hîrtie. Țări întregi au suprimat ziare, rămînînd 2-3 ziare tocmai pe acest motiv. Au suprimat chiar dintre cotidiene. De exemplu, Partidul laburist englez nu are un ziar propriu. Așa că problemele nu sînt chiar așa de simple și trebuie să ținem seama să gospodărim cum trebuie ceea ce avem.

Probabil că Consiliul Culturii ar trebui aici să vadă mai bine totuși gospodărirea acestui fond de hîrtie pe care îl avem, ținînd seama că este nevoie și de manuale și an de an învățămîntul nostru a luat extindere foarte mare, liceul, de la 50% va ajunge la 100% și vor necesita manuale pentru întregul tineret, care se tipăresc în cîteva sute de mii de exemplare pentru a asigura necesarul de manuale. Așa că sînt niște probleme pe care trebuie să le privim în contextul acestor posibilități și ceea ce se tipărește în general în România.

Dacă vorbim de cultură, eu apreciez foarte bine literatura, teatrul, muzica, pictura, îmi plac unele din poeziile bune, și literatura bună, și pictura bună, și muzica bună, dar cultura este mult mai vastă și trebuie să ținem seama de dezvoltarea nivelului de cultură care cuprinde toate sectoarele. Factorii dezvoltării culturale încep cu școala și se termină cu universitatea, așa cum mi-a spus astăzi președintele parlamentului din Spania, care este tot un om de cultură, că accentul principal l-a pus pe învățămînt, ceea ce ce altfel și noi îl facem.

Eu nu aceste lucruri vroiam să le discutăm acum. Cred că ar fi bine ca unele probleme, chiar de acest gen, să le discutăm mai mult.

Eu vroiam să atrag atenția asupra unor probleme de ordin mai general, să spun așa, ideologic, inclusiv de pozițiile internaționale. Sigur, suntem foarte interesați și trebuie să facem mai mult pentru ca literatura românească, în general cultura românească, știința românească să fie cunoscută în străinătate. Avem un organism creat recent, au început cîteva contracte, am pus sarcina să tipărim pe

o bază nouă, să obligăm editorii, dacă vor să tipărească carte franceză în România, și chiar Uniunea Scriitorilor, să trateze să tipărim și cărți românești în Franța, sigur, ce e bun, așa cum și noi avem dreptul să luăm ceea ce considerăm că este bun, dar să nu mai procedăm ca pînă acum că noi tipăream orice și nu facem să zic așa cît de cît și comerț, că și aceasta este o parte și de comerț. Dacă le tipărim, ei cîștigă din aceasta. Să tipărească și ei, chiar dacă nu la fel, dar să-i obligăm să tipărească și literatură românească și alte lucrări în străinătate.

Am fost deja informat, Mihnea Gheorghiu a discutat aceste lucruri în Franța recent, că s-a ajuns la unele înțelegeri bune în privința aceasta și pe această linie trebuie să mergem peste tot, și în țările socialiste, și în țările nesocialiste. Tipărim, să tipărească! Fără aceasta nu se poate! Aici trebuie dusă o politică sistematică și trebuie să urmărim zi de zi. În primul rînd Consiliul Culturii, dar și Uniunea Scriitorilor trebuie să fie activă în privința aceasta. Acum, organismul creat pentru propaganda în străinătate trebuie să fie activ, Uniunea Scriitorilor să recomande care ar fi lucrările mai reprezentative, care merită să ne reprezinte, să nu trimitem orice și Uniunea este cel mai în drept să facă acest lucru în așa fel ca să putem tipări și răspîndi mai multă literatură în străinătate. Putem și trebuie să facem acest lucru mult mai larg! Suntem nelimitați în relațiile cu orice Uniune de Scriitori din străinătate, inclusiv cu PENCLUB. Eu nu am înțeles toată povestea aceasta spusă aici de tovarășul Eugen Jebeleanu. Știu că nu au un sediu dar să se găsească o cameră unde să scrie, că aici funcționează și PENCLUB-ul, să nu închiriem birouri care să stea goale pentru că se duc acești oameni. Să nu credeți că problema aceasta trebuie pusă în felul acesta din cauza sediului. Nu cunosc problema aceasta a sesiunii acesteia, știu însă că din activitatea PENCLUB-ului reiese niște tendințe cu care noi nu putem fi de acord și față de care să luăm o poziție foarte fermă.

După cîte îmi amintesc, nu știu dacă era Macovescu, dar președintele Uniunii nu a fost de acord să se meargă la aceste întîlniri pentru că se punea în discuție o serie de probleme ale literaturii din cîteva țări socialiste și nu era bine ca noi să mergem să participăm la aceste acțiuni care îndeosebi erau îndreptate împotriva Uniunii Sovietice. Noi nu ne conducem după ce spun unii sau alții. În problemele acestea trebuie să avem o poziție neprincipală, că nu ne putem lăsa antrenați de nici un fel de PENCLUB, sau cum se va numi, într-o campanie dusă împotriva unora sau unei țări socialiste. Este necesar să fie foarte bine clarificat acest lucru și să avem în privința aceasta o poziție fără echivoc.

De altfel, eu vroiam să atrag atenția, și acesta era de fapt țelul, că m-am gîndit să avem o discuție liberă despre o serie de probleme de literatură care se dezbate acum în lume și față de care am părerea că scriitorii români, literatura română trebuie să ia o poziție mai clară. În Comitetul Politic Executiv am discutat zilele acestea să avem o ședință cu activul central de partid unde să dezbaterem cîteva probleme internaționale, răspunzînd la cîteva întrebări legate de problemele care apar pe plan internațional. Printre acestea, sînt și problemele acestea ale libertății, ale democrației, ale libertății de creație literar-artistică. Mă refer la aceasta pentru că chiar și ea este mult mai vastă, nu se reduce numai la creația literar-artistică, pentru că și fizicienii, și matematicienii, și chimiștii sînt creatori cel puțin egali cu un scriitor și așa cum crează un scriitor, tot așa crează și cel care face o centrală atomică și așa mai departe. Dar tocmai asupra acestor probleme care se dicută astăzi în lume ar fi necesar ca și la noi să aibă loc o dezbateră și o înțelegere mai bună.

În fond, eu am mai atras atenția odată și vreau din nou să spun că din acest punct de vedere sîntem mai puțin activi decît în ilegalitate, iar pe plan internațional aproape că o serie de probleme de importanță vitală – neînțelegerea fenomenelor sociale – sînt trecute sub tăcere și forțele revoluționare, progresiste, oarecum sînt în defensivă în această privință. S-au dezbătut la Paris problemele creației literar-artistice de pe niște poziții care au fost combătute și în secolul trecut, și în prima și în a doua jumătate a secolului, care acum sînt considerate ca concepții noi de libertate, unde ni se spune că în fond societatea nu are nici un drept să pretindă creatorului literar sau pictorului ce să facă, că el este

acela care creează ce îi place și societatea trebuie să accepte și încă să-l recompenseze pentru că a binevoit să scrie sau să picteze ceva, că ce știu ceilalți care nu au pictat și care nu au făcut poezie ce este aceasta creație?! Din păcate, aceste lucruri sînt acceptate acum și de unele cercuri așa-zise de stînga. Mă refer exact la ultima reuniune așa-zis internațională de la Stockholm, unde au participat tot felul de oameni, și de dreapta, și de stînga, și de centru și nu mai știu ce, toți cu o concepție nihilistă, anarhică care încearcă în fond să dezvolte, de pe vechile poziții combătute de mișcarea revoluționară, progresistă, încă în secolul trecut, de mișcarea burghezo-democratică, nu vă mai spun de mișcarea comunistă, să reediteze și să înfățișeze ca lucruri descoperite acum și cînd dai hîrtia poleită la o parte vezi bine că nu este decît tot aceeași vechitură reacționară, aceleași concepții idealiste, aceleași concepții religioase și de tot felul care încearcă să fie repuse în discuție.

Noi avem în vedere tocmai pe această problemă să ne apucăm puțin să dezbatem, să ne clarificăm și la noi și ce este creație, și ce este libertate, și ce este cu dreptul omului, și ce este democrația și să dăm o ripostă hotărîtă acestor concepții care au fost de multe ori combătute, dar care reapar sub o formă sau alta, ca rezultat al unor stări de lucruri din lumea capitalistă, a adîncirii crizei capitaliste economice, dar pe această bază și o lipsă de perspectivă în dezvoltarea socială, încercarea de a frîna dezvoltarea spre socialism a omenirii.

În fond, este oare admis, putem noi să considerăm că în socialism nu s-a realizat chiar nimic? Putem să nu recunoaștem transformările uriașe produse în toate țările, cu lipsurile, cu greșelile, cu abuzurile, pe care le-am combătut și trebuie să le combatem? Cred că acestea nu pot cu nimic să diminueze meritele, realizările în toate țările socialiste. Noi nu împărtășim deloc această atitudine și trebuie să spunem că această campanie dusă împotriva socialismului este legată ba de un caz, ba de altul, inclusiv de poziția comuniștilor care au dat declarații de condamnare a proceselor din Uniunea Sovietică, considerînd că sînt inadmisibile asemenea stări de lucruri. Poți fi de acord sau nu cu un caz sau altul, dar aceasta nu trebuie să pună sub semnul întrebării tot ceea ce se face în dezvoltarea societății omenești de către socialism. În definitiv, dacă ne-am apuca să publicăm zilnic toate aspectele negative și procesele din oricare țară capitalistă, cred că nu ne-ar ajunge „Scînteia” sau „România Liberă” decît pentru aceste cazuri.

De altfel, acum doi ani, încă Macovescu nu era președinte, era ministru de externe, am pus și noi problema să prezentăm opiniei publice din România niște realități din diferite țări capitaliste, inclusiv din S.U.A., luate din presa respectivă, nimic inventat. După cîteva zile a venit la ministrul de externe ambasadorul și a spus: ce se întîmplă, este o altă orientare a politicii României față de S.U.A.? De ce? Am spus: publicăm exact ce este în presa voastră. Au spus: de ce nu publicați și lucruri pozitive? Macovescu a spus: voi numai lucrurile negative le vedeți în România? De ce nu publicați și ce este bun în țările socialiste? Dacă vreți să facem o informare nu unilaterală, ci corectă, hai să ajungem la această înțelegere! Dacă vrei să găsești numai aspecte negative, găsești destule în fiecare țară, dar ca să consideri că totul este negativ și să se prezinte cu totul deformată realitatea, aceasta nu se poate admite. Există presă, cercuri imperialiste reacționare care se ocupă de acestea și o fac în mod conștient și bine gîndit tocmai pentru a diminua realizările socialismului, pentru a împiedica creșterea influenței comuniștilor, a forțelor progresiste într-un șir de țări.

Am spus în discuțiile din zilele acestea, inclusiv în discuțiile cu reprezentanții americani, cu care m-am întîlnit, cu comuniștii, aceste lucruri. Este interesant că americanii au fost mai receptivi și au fost de acord cu mine mai iute decît comuniștii, spunînd că așa este și că ei nu sînt de acord. Mă refer la Harriman, la Young, reprezentantul S.U.A. la ONU, la McGovern.

Eu nu sînt partizanul de a prezenta numai ce este negativ în țările capitaliste, pentru că aceasta nu este realitatea, dar nici nu putem să stăm, să spun așa la o parte, și să spunem – au libertatea să scrie ce vor și trebuie să fim pasivi. Mai cu seamă, în problemele biologiei, Darwin, prin ceea ce a realizat

el a desfășurat o activitate susținută împotriva concepțiilor idealiste ale bisericii despre materie și tovarășii mai vechi, care au avut ceva legături sau au lucrat în ilegalitate, știu bine ce accent puneam înainte în educarea comuniștilor, spunând ce a însemnat Darwin și în general diferite descoperiri științifice despre caracterul materialist al lumii. Și acestea nu au fost făcute de pe poziții comuniste, ci de reprezentanții burghezo-democrați. Noi facem mai puțin decât făceam în trecut în privința aceasta și este necesar deci și în domeniul ideologiei, dar al științei în general, să trecem la o atitudine mult mai fermă în a înțelege și a clarifica, de pe poziții revoluționare, diferitele probleme care se ridică, începând cu problema libertății, democrației, asupra cărora trebuie să avem o poziție clară. Noi nu putem preamări această libertate și această democrație burgheză care este incompatibilă, mai redusă decât ceea ce se realizează în socialism. Sigur, dacă am admite concepția despre libertate anarhică, despre admiterea propagandei fasciste, dreptul omului de a face ce vrea, am ajunge ca în Italia, de a nu fi de acord cu măsurile împotriva acelor care l-au omorât pe Moro. Noi nu putem fi adepții și nu vom sta nepăsători față de o asemenea atitudine!

Deci ceea ce aș dori eu ar fi ca să ne gândim la o activitate mai largă și pe plan național, dar și pe plan internațional, angajându-ne ferm în lupta împotriva diferitelor concepții reacționare care trebuie să primească o ripostă hotărâtă.

Am dori pe urmă, mă gândeam eu, dar acum nu mai am timp, să avem o discuție și despre ce nu tratăm despre situația din România. Este adevărat că se scrie mult, chiar foarte mult, dar trebuie să ne gândim și ce scriem și cum scriem. Este adevărat, eu nu pot decât să fiu foarte mulțumit de faptul că în 10 ani s-a tipărit în Iași exact atât cât s-a tipărit în Iași pînă la acea dată. Este un lucru foarte bun și cred că și în altă parte este așa. Dar trebuie să vedem și din punct de vedere al valorii, al conținutului. Nu trebuie să fugim după poziția de a tipări mult, ci de a vedea și ce tipărim. Sînt scriitori, nu romîni neapărat, dar sînt unii scriitori care au scris în viața lor un singur roman și au rămas ca mari scriitori. De exemplu, am citit într-o notă de prezentare, în prefața respectivă, că Margaret Mitchell a scris un singur roman, „Pe aripile vîntului”, și nu a avut pretenția să scrie în fiecare an cîte 2-3 romane sau la doi ani un roman. Depinde de valoarea lui, este adevărat. Noi trebuie să luptăm nu de a scrie mult, ci de a scrie bine. Sigur, au trăit viața respectivă, a scris-o, a studiat-o. Sînt și la noi.